

Siyasal Bir Kavram Olarak Vesayet'in Hukuki Bileşenleri

İlhan BİLİCİ*

¹Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi / İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Türkiye

**(bilici.ilhan61@gmail.com) Başlıca yazarın mail adresi*

Özet – Vesayet, Türk demokrasi tarihi açısından merkezi öneme sahip siyasal kavramlardan birisidir. Bu kavram, 1946 tarihinde çok partili siyasal yaşamın tanıtılmasından günümüze kadar farklı pratiklerle siyasal yaşam üzerinde etkinliğini hissettirerek demokrasinin konsolide edilmesinde ya da demokratikleşmenin başarılı bir şekilde nihayete erdirilmesinde temel bir bariyer olarak rol oynamıştır. Vesayet'in bu etkinliği siyasal yaşamda vesayetçi demokrasi, vesayetçi yönetim ya da vesayetçilik gibi kavramlarla ilişkilendirilmiştir. Ancak, terimin sahip olduğu bileşenler üzerinde yeterince araştırmanın yapılmamış olması vesayet'in muhtevasına ilişkin sağlıklı değerlendirmelerin yapılmasını engellemektedir. Dolayısıyla vesayet'in daha sağlıklı anlaşılabilmesi, vesayet-demokrasi ilişkisinin kurulabilmesi için onun hukuki bileşenlerinin de detaylı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir. Bu temel gerekçeden hareketle, mevcut çalışmanın temel amacı vesayet kavramının pozitif hukuktaki uygulama pratiklerini incelemektir. Bu doğrultuda hukuki bir terim olarak vesayet'in öncelikle medeni hukuk, idare hukuku ve uluslararası hukuk başta olmak üzere pozitif hukuktaki ele alınış biçimleri sorgulanmaktadır. Bu sorgu neticesinde vesayet'in hem özel hem de kamu hukukunda karşılık bulduğu medeni hukukta birey, idare hukukunda toplum ve uluslararası hukukta devletler üzerinde icra edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak, bahse konu icra edilme eylemi gerçekleştirilirken temelde birey, toplum ve devlet üçlemesinde *kapasite sorunundan* ya da *yetersizlikten* hareket edildiğini ifade etmek mümkündür. Bu durum özünde hukuki bir kavram olan vesayet'in siyasal bağlamda kullanılmasına temel bir gerekçe sunduğunu ortaya konulabilir.

Anahtar Kelimeler – Vesayet, Vesayetçi Demokrasi, Türk Demokrasisi, Vesayet Rejimi, Hukuk.

I. GİRİŞ

Vesayet kavramı Türk demokrasi tarihi açısından merkezi öneme sahip kavramlardan birisidir. Bu kavram, 1946 tarihinde çok partili siyasal yaşamın tanıtılmasından günümüze kadar farklı pratiklerle siyasal yaşam üzerinde etkinliğini hissettirerek demokrasinin pekişmesi önündeki önemli engellerden birisi olagelmıştır. Kavramsal çerçevede vesayet kısaca halkın irade beyan edecek olgunluğa sahip olmadığı temel varsayımı ile bir grup seçkinin/elitin siyasal yaşamda halk adına etkinlik kazanması gerektiğidir. Ancak kavram siyasal bağlamla sıklıkla kullanılmasına karşın özünde hukukidir. Bundan hareketle, mevcut

çalışmanın amacı vesayet kavramına ilişkin pozitif hukuktaki konumlanışı ele alınmaktır. Bu minvalde üç farklı hukuki içerikte ele alınan kavramın kullanım biçimleri değerlendirilecektir.

II. POZİTİF HUKUKTA VESAYET

Pozitif hukukta vesayet hem özel hem de kamu hukukunda 3 farklı şekilde düzenlenmektedir. Vesayet kavramının medeni ve idare hukuku bağlamında Türk hukuk sistemindeki yeri ve düzenleniş gerekçesi ile uluslararası hukukta kavramın ele alınış biçimi sorgulanacaktır. O halde sırasıyla kavramın kullanım muhtevasına bakmak yararlı olacaktır.

A. Medeni Hukukta Vesayet

Türk Medeni Kanunu vesayet kavramına ilişkin vesayet hukukunu yasal temsilcilik şeklinde düzenleme yoluna gitmiştir. Vesayet hukuku; bireylerin kişisel yararlarını tek başına koruma kudretinden yoksun olması durumunda onların korunması ve malsal bütünlüğünün sağlanması için yasal makamlar tarafından atanan üçüncü kişilerin varlığını ve bu kişilerin sahip oldukları yasal sorumlulukları düzenleyen kurallar bütünüdür [1]. Bu kurallar aynı zamanda korunmaya muhtaç olan kişiler ile yasal temsilcilik elde etmiş üçüncü kişiler arasındaki ilişkileri de düzenlemektedir.

Türk Medeni Kanunu'nda vesayet organları, vesayet daireleri ile vasi ve kayyım olarak belirlenmiştir (MK. m.396). Vesayet kurumunun resmî organı olma özelliğine sahip olan vesayet daireleri asliye ve sulh hukuk mahkemeleridir. Asliye mahkemesi denetim makamı niteliğine sahipken sulh mahkemesi ise vesayet makamıdır (MK. m.397).

Diğer vesayet organı olan vasi de kanun koyucu tarafından tanımlanmıştır. Buna göre vasi; “vesayet altındaki küçüğün veya kısıtlının kişiliği ve malvarlığı ile ilgili bütün menfaatlerini korumak ve hukuki işlemlerde onu temsil etmekle yükümlü” (MK. m.403/I) kişi olarak tanımlanmaktadır. Son vesayet organı olan kayyım ise; “belirli işleri görmek veya malvarlığını yönetmek için atanan” (MK. m.403/II) kişidir. Gerek vasi gerekse de kayyım vesayet makamlarınca atanırlar ve asıl vesayet işleriyle ilgilenen kişiler olarak görev ve sorumluluklarını icra ederler [2]. Lakin, burada dikkat edilmesi gereken bir husus bulunmaktadır. O da her iki vesayet organının fonksiyonlarının birbirinden ayrı olduğudur. Yani, vasi sorumluluğunu üstlendiği kimsenin hem birey olarak kendisini hem de sahip olduğu mal varlığını yönetmesi için atanmasına karşılık kayyım ise “belirli işleri görmek ve mal varlığını yönetmek” (MK. m.403) amacıyla görevlendirilir.

Türk Medeni Kanunu'na göre vesayeti gerektiren çeşitli durumlar mevcuttur. Bunlardan ilki küçüklüktür. Küçüklük; velayet altında olmayan çocukların vesayet altına alınmasıdır. Velayetin ortadan kalkmasına yol açan üç temel faktör bulunmaktadır. Bunlar, “bir küçüğün ana ve babasının her ikisinin de ölmüş veya gaipliklerine karar verilmiş olması” ya da resmî makamlar tarafından ana ve babanın velayet haklarının kaldırılmış olmasıyla birlikte küçüğün “velayet

altında olmayan çocuk” vasfına erişmesi şeklinde sıralanabilir.

Diğeri ise, kısıtlamadır. Kısıtlamada bireyin yetişkin olmasına karşılık çeşitli sebeplerden ötürü fiil ehliyetinin kısıtlanması ya da tamamen ortadan kaldırılması söz konusudur. Fiil ehliyetini kullanabilme ya da kullanamama durumuna ilişkin karar mahkeme tarafından verilmektedir. Kısıtlamayı gerektiren hallerin neler olduğu da kanun koyucu tarafından belirlenmektedir. Bu belirlemeye göre eğer bir birey akıl hastalığı veya akıl zayıflığı (MK. m.405), savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yönetim (MK. m.406), özgürlüğü bağlayıcı ceza (MK. m.407) gibi durumlardan herhangi birini tecrübe etmesi fiil ehliyetinin kısıtlanmasına yol açacaktır.

Son olarak bir kişinin vasi olarak atanabilmesi için gerekli olan şartlara da bakmak yararlı olacaktır. Öncelikle kişinin yetişkin ve vasiliği yürütebilecek beceriye sahip olması gerekmektedir. Diğer taraftan vasiyi atamaya yetkili sulh mahkemesi, vasiyi atarken vesayete tabi olacak kişinin ve ailesinin taleplerini dikkate alır (MK. m.415). Mahkeme iki yıl olmak kaydıyla bir veya birden fazla kişiyi vasi olarak atayabilir (MK. m.456).

B. İdare Hukukunda Vesayet

Pozitif hukukta vesayet kavramının yer aldığı diğer bir alan ise idare hukukudur. İdare hukukunda vesayet kavramı “idari vesayet” başlığı altında Anayasanın 127. Maddesinin 5. Fıkrasında düzenlenmektedir. İdari vesayet; bir kamu kurumunun bir başka kamu kurumu tarafından denetlenmesini ifade etmektedir. Lakin bu kamu kurumlarının her birinin ayrı tüzel kişilikleri bulunmaktadır. İdari vesayet istisnai bir niteliğe sahiptir ve bu istisnailik şüphesiz yerinden yönetim kuruluşlarına tanınmış olan özerklikten kaynaklanmaktadır [3]. Bu özerklik aynı zamanda merkezi idarenin yerel yönetimler üzerinde hiyerarşik denetim yetkisinin kullanılmasını engellemektedir. Bu sebeplerden ötürü, iki idari birim arasında kararların alınması, alınan kararların uygulanması bağlamında çeşitli karışıklıklar ve anlaşmazlıklar ortaya çıkabilmektedir. Bu gibi olumsuzlukların ortadan kaldırılması ve sakıncaların giderilmesi adına vesayet yetkisine başvurulmaktadır. Merkezi idarenin yerel yönetimler üzerinde kullanabileceği bu yetki idari

denetim yetkisi niteliğindedir ve kanunidir [4]. Bu minvalde yetkinin kullanılabilmesi ve kullanılma alanlarının keyfilikten azade edilebilmesi için kullanacak makamların ve üzerinde kullanılacağı işlemlerin her birinin kanun koyucu tarafından kanunda açıkça belirtilmiş olması gerekmektedir [5].

Vesayet kavramının anlaşılabilirliğini kolaylaştırmak amacıyla ele alınan idari vesayet hukuki bir araçtır ve merkezi idare ile yerinden yönetim idareleri arasındaki bütünlüğü tesis etmek amacıyla geliştirilmiştir. Yani, idarenin bütünlüğü ilkesinin tesis edilmesi amacıyla tatbik edilmiştir. Devlet tüzel kişiliği dışında bulunan bağımsız ve özerk tüzel kişilikler üzerinde uygulanmaktadır. Bu uygulamayla birlikte yerel yönetimlerin yetki aşımı yoluyla bireylerin temel hak ve hürriyetlerinin gasp edilmesinin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Aynı zamanda, toplum yararının gözetilmesi ve ihtiyaçların gereği gibi karşılanması da sağlanmaya çalışılmaktadır. Daha da önemlisi bu denetim mekanizmasıyla yerel yönetimler üzerinde kamu görevlerinde birliğin tesis edilmesi de hedeflenmektedir. Sonuç olarak idari vesayetle ilgili temel hususlar şu şekilde özetlenebilir:

1. İdarenin bütünlüğü anlayışıyla hareket edilir ve devletin tekilliği esası üzerine bina edilir,
2. Devletin idari teşkilatı içerisinde meydana gelebilecek ayrışmaları, farklılaşmaları ve bölünmeleri önleme düşüncesiyle hareket edilir,
3. Anayasanın 127. Maddesinde düzenlendiğinden anayasal bir kurum olma hüviyetine sahiptir. Dolayısıyla kullanılması bağlamında takdir hakkı tanımaz.

İdari vesayet çeşitli şekillerde uygulanabilir. Bu uygulama biçimleri kararlar, eylem ve işlemler, organlar ve çalışanlar üzerinde olmak üzere dört farklı şekilde sınıflandırılabilir. Kararlar üzerinde icra edilen vesayet denetimi; onaylama, erteleme, bozma, idarenin yerine geçerek karar verme ve son olarak önceden izin alma şeklinde sıralanabilir [6]. Yani, kararlar üzerindeki vesayet denetimi, yerel yönetimin almış olduğu kararlar üzerinde merkezi idarenin tasarrufta bulunmasını ifade etmektedir. Eylem ve işlemler üzerinde uygulanan vesayet denetimi de yerel yönetim birimlerinin eylem ve işlemleri üzerinde uygulanmaktadır. Bu uygulama merkezi idareye, yerinden yönetim kuruluşlarının gerçekleştirmiş olduğu işlemlerin iptalini, onanmasını, ertelenmesini ve alınan kararların

yeniden gözden geçirilmesini isteyerek gerçekleştirilebilir [7]. Organlar ve çalışanlar üzerinde uygulanan vesayet denetimi ise disiplin denetimi olarak görülebilir. Merkezi idare, mahalli idarelerin seçimle iş başına gelmiş kişi veya organların görevlerini askıya alabileceği gibi görevlerine de son verebilir. Hatta kurul halinde bulunan organların da feshini isteyebilir. Yargı denetimine tabi olan bu kararların her birinin bir gerekçeye dayandırılması gerekmektedir. Vesayet organının bu gibi durumlarda aradığı en temel gerekçe hukuka veya kamu yararına aykırı nitelik taşıyabilecek davranışların varlığıdır [8].

İdari vesayet yetkileri belirli bir kapsam ile sınırlıdır. Diğer bir ifadeyle vesayet makamı yerinden yönetim kuruluşlarının iş ve eylemlerini dilediği gibi denetleme yetkisine sahip değildir. Bu kapsam yerindelik ve hukukilik denetimleri ile sınırlandırılmıştır. Yerindelik denetimi ile yerinden yönetim kuruluşlarının almış olduğu kararların veya gerçekleştirmiş olduğu eylemlerin yerinde olup olmadığının belirlenmesi amaçlanır. Burada vesayet makamı kendi görüşleri doğrultusunda hareket eder. Hukuki denetimde ise vesayet organı yerinden yönetim organının almış olduğu kararların veya gerçekleştirmiş olduğu eylemlerin hukuka uygun olup olmadığını belirlemek için bu denetim türüne başvurur. Burada yerinden yönetim birimlerine hukuk kurallarına göre hareket etmesi gerektiğinin denetimi uygulanmaktadır.

Yukarıda da belirtildiği gibi vesayet yetkisi istisnai bir yetkidir. Dolayısıyla onu kullanacak makamın kanunda açıkça belirtilmiş olması gerekmektedir. Vesayete yetkili kılınmış makam yetkiyi bizzat kendisi kullanmak zorundadır. Dolayısıyla onun devri mümkün değildir. Vesayet yetkisi genelde bakanlara, özelde ise İçişleri Bakanına aittir. Yer yönünden yerinden yönetim kuruluşları üzerinde vesayet yetkisi vesayet makamı olarak illerde vali, ilçelerde kaymakam tarafından gerçekleştirilir.

Yukarıda da açıklandığı gibi vesayet kavramı hem özel hukuka hem de kamu hukukuna ait bir kavramdır. Bu doğrultuda kendilerini korumaktan aciz olan bireyler çıkarlarını korumak amacıyla vesayet altına alınırlar. Bu uygulamanın temel gerekçesi onların hukuki nitelik arz eden iş ve eylemlerini gerçekleştirmek ve menfaatlerini korumaktır. Buna karşılık idari vesayette “yetki aşması ya da gasp gibi tehlikelere karşı... halkın çıkarlarını korumak” [9] söz konusudur. Özel

hukuk bağlamında vesayet rejimi uygulanması bireysel çıkarları amaçlamasına karşılık kamu hukukunda halkın yani toplumun çıkarlarını koruyup kollamayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda denilebilir ki özel ve kamu hukuku bağlamında vesayet rejiminin gerçekleştirmek istediği amaçlar birbirinden farklı niteliklere sahiptir.

C. Uluslararası Hukukta Vesayet

Vesayet konusunun işlendiği bir diğer alan olarak uluslararası hukuk karşımıza çıkmaktadır. 1945 yılında Birleşmiş Milletler Örgütü anlaşmasının imzalanmasıyla birlikte Birleşmiş Milletler Teşkilatı oluşturulmuştur. Vesayet Rejimine ilişkin bir devlet yönetim modeli olarak belirlenen Vesayet Konseyi de bu teşkilatın ana organlarından birisi olarak düzenlenmiştir. Özünde vesayetin bir yönetim şekli olarak kabul edildiği fikri ile geliştirilen Vesayet Konseyi, vesayet altında bulunan ülkelerin siyasi, ekonomik ve toplumsal olmak üzere birçok açıdan geliştirilmesine ve kalkındırılmasına yardımcı olan ve bu süreçte gerekli görülen desteklerin vasi konumundaki devletler tarafından sağlanmasını nihai amaç olarak edinen bir organdır [10]. Bu temel amacın yanında uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması, insan hak ve hürriyetlerinin geliştirilmesi gibi çeşitli amaçlar da güdülmektedir [11]. Bu sürecin vesayet altındaki ülkelerin kendilerini yönetme ve kendi geleceklerini tayin etme yetisine erişinceye kadar devam edeceği düşüncesiyle hareket edilmektedir.

Birleşmiş Milletlerin vesayet altına girecek ülkelerin kim tarafından yönetileceğine ilişkin kararı verecek belirli bir organı bulunmamaktadır. Bu bağlamda ciddi eleştirilerin hedefi haline gelmiştir. Vesayet rejimi uygulamasının, vesayete tabi ülke ile vasi ülke arasında yapılacak anlaşmanın Birleşmiş Milletler genel kurulu tarafından onaylanmasıyla birlikte yürürlüğe gireceği öngörülmektedir [12]. Vesayet anlaşması hükümlerinin belirlenme sürecinde vesayet altına girecek ülke halkının iradesinin yok sayılması bir başka eleştiri konusunu oluşturmaktadır. Bu doğrultuda halkın bizzat kendisinin sözleşmenin tarafı olarak görülemeyeceği kabul edilmektedir [13]. Onaylanarak yürürlüğe giren ilgili anlaşmalar Vesayet Konseyi tarafından Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın gereklerinin yerine getirilip getirilmediği konusunda denetlenmektedir. Bu amaçla gerek vesayet altında bulunan ülkelerin yönetimleri gerekse de vasi konumunda bulunan

devletlerin Birleşmiş Milletler Anlaşmasının hükümlerine uygun davranıp davranmadığı denetlenmektedir [14].

Vesayet rejimine ilişkin uygulama Milletler Cemiyeti'nin uyguladığı manda sistemine dayanmaktadır. İkinci Dünya Savaşı sonrası yapılan düzenlemelerle birlikte yeni bir boyut kazanmış ve vesayet kisvesi altında varlığını günümüze kadar sürdürmüştür. Vesayet sisteminin manda rejimine göre sahip olduğu en önemli yenilik vasi devletlere vesayet altındaki topraklar üzerinde askeri üs kurma yetkisi gibi yeni yetkileri tanımış olmasıdır [15]. Diğer bir yenilik ise, vesayet altında bulunan ülkelerin bağımsız olmalarının kolaylaştırılmasına ilişkin gerekliliğin açıkça dile getirilmesidir [16].

Palau'nun vesayet altında bulunan son ülke olması ve 1994 yılında bağımsızlığını elde etmesiyle birlikte Vesayet Konseyi'nin resmî görevi sona ermiştir lakin, vesayet rejimine ilişkin uygulama yürürlükten kaldırılmamıştır. Birleşmiş Milletlerin altı ana organından¹ biri olma vasfını hâlâ koruyan bu Konsey, gerektiğinde toplanma kararıyla kendisini bir nevi askıya almıştır [17]. Günümüzde hâlâ “*muhtar olmayan ülke*” (Non-Self-Governing Territories) uygulamasının varlığı bu uygulamanın askıya alınıp alınmadığı ya da sömürgeci düşüncenin kaldırılıp kaldırılmadığı noktasında çeşitli tereddütlerin oluşmasına yol açmaktadır. Muhtar olmayan ülke sayısı günümüzde on yedidir². Muhtar olmayan ülkelerin yönetimi ise ABD, İngiltere, Fransa ve Yeni Zelanda tarafından üstlenilmiştir [18].

III. SONUÇLAR

Görüldüğü üzere vesayet uygulaması pozitif hukukta oldukça önemli bir yere sahiptir. Kavram hem özel hem de kamu hukukunda uygulama alanı bulmaktadır. Bu doğrultuda yukarıda yapılan

¹ Birleşmiş milletlerin diğer organları: Genel Kurul, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, Ekonomik ve Sosyal Konsey, Uluslararası Adalet Divanı ve Birleşmiş Milletler Sekreteryası. Detaylı bilgi için bkz: <https://www.un.org/en/sections/about-un/main-organs/>

² Bu ülkeler; Tokelau Adaları, Amerikan Samualı, Fransız Polinezyası, Pitcairn Adaları, Bermuda, Turks ve Caicos Adaları, İngiliz Virgin Adaları, Amerikan Virgin Adaları, Anguilla, Montserrat, Keyman Adaları, Cebelitarık Boğazı, St. Helena, Batı Sahra, Falkland Adaları, Guam Adası ve Yeni Kaledonya. Bu ülkelerin her birinin vesayeti 1946 yılında başlamış ve günümüze kadar devam etmiştir. Ancak, Batı Sahra 1963 yılında vesayet altına girmiştir. Daha fazla bilgi için bkz: <https://www.un.org/dppa/decolonization/en/nsgt>

açıklamalar neticesinde şu sonuca ulaşmak mümkündür: Vesayet medeni hukukta birey, idare hukukunda toplum/kamu/kurum ve uluslararası hukukta devletler üzerinde icra edilmektedir. Bu da gösteriyor ki birey, toplum ve devletlerin yetersiz kaldığı koşullar altında sevk ve idare durumu ortaya çıkmaktadır. İşte bu ihtiyaç durumu vesayet düşüncesinin bir yönetim şekli olarak belirmesi ve meşrulaştırılması için gerekçelendirilebileceğine kapı aralayabilmektedir.

Sömürgeciliğin de Sonu Anlamına mı Geliyor?, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 50(1), 1-10.

KAYNAKLAR

- [1] İ. Ali Naim, *Türk Medeni Hukuku*, 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık. 2014.
- [2] A. Turgut ve A. Derya, *Medeni Hukuk*, 23. Baskı, İstanbul: Beta Basım. 2017.
- [3] C. Bilal, *İdare Hukuku*, 5. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık. 2017.
- [4] A. Ender Ethem, *İdare Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık. 2018.
- [5] C. Bilal, *İdare Hukuku*, 5. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık. 2017.
- [6] A. Murat, (2000) Belediyeler Üzerinde Vesayet Çıkmazı, *Sayıştay Dergisi*, 11(38), 189-210.
- [7] A. Ender Ethem, *İdare Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık. 2018.
- [8] A. Ender Ethem, *İdare Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık. 2018.
- [9] S. Coşkun, (1996) Çağdaş Demokrasi Anlayışı ve İdari Vesayet Denetimi, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(1-2), 285-297.
- [10] A. Serap, (2001) Birleşmiş Milletler Örgütü Denetiminde Vesayet Altında Ülke Bulunmaması, Sömürgeciliğin de Sonu Anlamına mı Geliyor?, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 50(1), 1-10.
- [11] A. Nermin, (1954) Vesayet Rejimi, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 9(2), 289-311.
- [12] A. Nermin, (1954) Vesayet Rejimi, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 9(2), 289-311.
- [13] G. Mehmet, *Vesayetçi Demokrasi*, Ankara: Savaş Yayınevi. 2013.
- [14] A. Serap, (2001) Birleşmiş Milletler Örgütü Denetiminde Vesayet Altında Ülke Bulunmaması, Sömürgeciliğin de Sonu Anlamına mı Geliyor?, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 50(1), 1-10.
- [15] D. Erdem, Birleşmiş Milletler, (Eds. Ş. Kardaş ve A. Balcı) Uluslararası İlişkilere Giriş: Tarih, Teori, Kavram ve Konular, içinde (553-565), 6. Baskı, İstanbul: Küre Yayınları. 2017.
- [16] A. Davut, *Uluslararası Örgütler: Devletlerin Örgütlenme Mantığı*, 2. Baskı, Bursa: Dora Yayıncılık. 2014.
- [17] D. Erdem, Birleşmiş Milletler, (Eds. Ş. Kardaş ve A. Balcı) Uluslararası İlişkilere Giriş: Tarih, Teori, Kavram ve Konular, içinde (553-565), 6. Baskı, İstanbul: Küre Yayınları. 2017.
- [18] A. Serap, (2001) Birleşmiş Milletler Örgütü Denetiminde Vesayet Altında Ülke Bulunmaması,